

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 82/2006 vp LAEIKSI LIIKETOIMINTAKIELLOSTA ANNETUN LAIN SEKÄ VEROTUSTIETOJEN JULKISUUDESTA JA SALASSAPIDOSTA ANNETUN LAIN 18 §:n MUUTTAMISESTA – oikeusministeriön vastine Patentti- ja rekisterihallituksen muutosehdotukseen sekä valiokunnan esittämään kysymykseen

1. Liiketoimintakiellon sisältö

Patentti- ja rekisterihallitus on kiinnittänyt huomiota siihen, että lain 4 §:n 5) kohdan mukaan liiketoimintakieltoon määrätty ei saa olla itse tai toista välikätenä käyttäen osakeyhtiön tai osuuskunnan perustajana. Säännöksen sanamuoto ei vastaa uutta osakeyhtiölakia (624/2006).

OM: Patentti- ja rekisterihallituksen huomautus on aiheellinen, koska osakeyhtiön perustamisessa ei enää ole erillisiä perustajia. Osakeyhtiölain voimaantulosta annetun lain (625/2006) 1 §:n 3 momentin siirtymäsäännösten nojalla saatettaisiin tosin päätyä siihen, että perustajalla tarkoitetaan osakeyhtiön perustamissopimuksen allekirjoittavaa osakkeenomistajaa, mutta lainsäädännön selkeyden kannalta liiketoimintakiellosta annettua lakia on syytä tarkistaa.

Uuden osakeyhtiölain mukaan yhtiön perustamiseksi laaditaan kirjallinen perustamissopimus, jonka kaikki osakkeenomistajat allekirjoittavat (OYL 2 luvun 1 §). Perustamissopimuksessa on aina mainittava muun muassa kaikki osakkeenomistajat ja kunkin merkitsemät osakkeet sekä yksilöitävä yhtiön johdon jäsenet ja tilintarkastajat. Heidät katsotaan valituiksi, kun perustamiskirja on allekirjoitettu. Yhtiön varainhoito kuuluu näin valitulle hallitukselle ja toimitusjohtajalle, joiden tehtävät ja toimikausi alkavat perustamissopimuksen allekirjoittamisesta.

Yhtiö syntyy rekisteröimisellä. Rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ovat vastuussa osakeyhtiön puolesta hallituksen varsinaiset jäsenet (yritys- ja yhteisötietolaki 14 §). Yhtiön perustaminen raukeaa, jollei yhtiötä ilmoiteta rekisteröitäväksi määräajassa tai jos rekisteröiminen evätään. Jos perustaminen raukeaa, hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisvastuullisesti merkityistä osakkeista maksetun määrän palauttamisesta osakkeenomistajille.

Kun liiketoimintakiellon sisältöä 1.3.1998 laajennettiin kieltämällä kieltoon määrättyä muun muassa osakeyhtiön perustajana toimiminen, huomiota kiinnitettiin siihen, että perustamistoimiin liittyy sellaisia hallinnollisia tehtäviä ja vastuuta varainhoidosta, ettei liiketoimintakiellossa olevan toimintaa perustajana voida pitää asianmukaisena (HE 198/1996). Vaikkakin uuden osakeyhtiölain mukaan yhtiön perustamissopimuksen allekirjoittavan osakkeenomistajan tehtävät ja velvollisuudet ovat – kuten edellä on kuvattu – vähäisemmät kuin vanhan osakeyhtiön perustajan, asianmukaisena voidaan edelleen pitää sitä, että liiketoimintakieltoon määrätty henkilö ei vaikuta uuden liiketoiminnan käynnistämiseen toimimalla yhtiön ”perustajaosakkeenomistajana”, mahdollisesti jopa

ainoana sellaisena. Tässä ominaisuudessa liiketoimintakieltoon määrätty voisi myös vaikuttaa ratkaisevasti hallituksen jäsenten valintaan.

Säännöksen 5) kohta ehdotetaan kuulumaan seuraavasti:

4 §

Liiketoimintakiellon sisältö

Liiketoimintakieltoon määrätty ei saa:

5) itse tai toista välikätenä käyttäen tehdä osakeyhtiön perustamissopimusta taikka olla osuuskunnan perustajana;

Myös voimaantulosäännöstä on tarkistettava lisäämällä sen 2 momenttiin 5 kohta.

Liiketoimintakieltoon määrätty voi sinänsä omistaa ja hankkia osakkeita tai osuuksia yhteisöissä, mutta hän ei saa toimia esimerkiksi yhtiön hallituksen jäsenenä tai tosiasiallisesti johtaa yhtiötä esimerkiksi osake-enemmistön turvin (4 §:n 5 ja 6 kohta). Säännöksen, jolla kieltoon määrättyä evätään oikeus toimia ”perustajaosakkeenomistajana” voidaan katsoa olevan sopusoinnussa näihin sääntöihin nähden. ”Perustajaosakkeenomistajan” asema poikkeaa muusta osakeomistuksesta siinä, että ”perustajaosakkeenomistajalta” edellytetään aktiivisia yhtiön käynnistämiseen tähtääviä toimia. ”Perustajaosakkeenomistaja” voi myös tosiasiallisesti käyttää päätösvaltaa yhtiössä valitsemalla hallituksen jäsenet itselleen lojaaleista henkilöistä.

2. Liiketoimintakiellon vaikutus tilanteessa, joissa ollaan ostamassa kiinteistöä perustettavan yhtiön lukuun?

Kiinteistön kauppa, jossa ostajana on perustettava osakeyhtiö, jonka lukuun toimii liiketoimintakieltoon määrätty henkilö, on lähtökohtaisesti molempia osapuolia sitova. Myyjän kannalta ei sinänsä ole merkitystä sillä, että yhtiön puolesta toimii kieltoon määrätty henkilö eikä myyjän tehtävänä ole ottaa mahdollisesta kiellosta selvää. Jos kauppa on tehty perustetun, mutta rekisteröimättömän yhtiön nimissä, myyjä voi tietyn edellytyksin luopua kaupasta (OYL 11 § ja maakaaren 2 luvun 4 §:n 2 momentti, 632/2006). Jollei yhtiötä myöhemmin rekisteröidä, suhteessa myyjään kaupasta vastaa yhtiön puolesta kaupan tehnyt (OYL 10.2 § ja MK 2 luvun 4 §:n 1 momentti).

Kun kiinteistö on ostettu perustettavan yhtiön lukuun, lainhuutohakemus on maakaaren mukaan jätettävä lepäämään (MK 12:2.1.4 ja 2.2.). Yhtiö on perustettava viimeistään kahden vuoden kuluessa kiinteistön kauppakirjan tekemisestä (MK 2:4). Viimeistään tämän määräajan päättyessä on esitettävä selvitys siitä, että yhtiö on perustettu ja merkitty kaupparekisteriin. Myös myyjän suostumus saattaa olla lainhuudon saamiseksi tarpeen. Jos perustettavan yhtiön lukuun kaupan tehnyt henkilö on ollut liiketoimintakiellossa ja toiminut yhtiön ”perustajaosakkeenomistajana”, yhtiötä ei liiketoimintakiellolakiin ehdotettujen muutosten vuoksi voitaisi merkitä rekisteriin eikä yhtiö voisi siten syntyä. Tässä tilanteessa lainhuuto merkittäisiin viimeistään kahden vuoden määräajan päättyttyä yhtiön puolesta kauppakirjan allekirjoittaneelle eli liiketoimintakieltoon määrättylle henkilölle.